

עטרת שלום

עלון שבועי טעי"י מוסדות קאמנוא בארה"ק, רח' ארזי הבירה 48 ירושלים
בנשיאות ב"ק מרן אדמו"ר שליט"א
פרשת יתרו

בס"ד, עש"ק פרשת יתרו
כ"א שבט תש"ע - שנה א' גליון ו'

זמני הדלקת הנרות ומוצ"ש

ירושלים	הרה"צ מוצ"ש	ר"ת
4:41	5:56	6:35
4:42	5:56	6:35
4:40	5:55	6:34
4:55	5:57	6:31

נא לשמור על קדושת הגליון

דברי תורה מכ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

(קידושין מ.) מחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה. ולזה זכו בקבלת התורה ג"כ לשאר חלקי נשמה.

וזהו מה שכתוב 'וכל העם' שאפילו שהיו בני ישראל בקבלת התורה רק בדרגה הפחותה

ליקוטי דיבורים

הגביל את ה'הר' וקדש'תו. (יט כג).

אפשר לומר בדרך העבודה, ש'הר' מרמו ליצה"ר, על דרך מה שאמרו חז"ל במסכת סוכה (דף נב.) שלצדיקים נדמה להם כהר.

וזה אומר התורה, שצריך להגביל את ה'הר' היצה"ר ולהכניעו, לעשות הגבלות וסוגים כדי שלא ישלוט עליו היצה"ר, ועי"ז 'וקדשתו' שגם היצה"ר יסיע אותו לעבודת השם יתברך.

(ליקוטי דיבורים תשס"ו)

בבחינת העם, שהיו להם רק בחינת נפש, מכל מקום ע"י שאמרו 'נעשה ונשמע' הגיעו לדרגת של 'רואים', שתיקנו את חלקי השכינה שיצא מבחינת עינים דא"ק.

ועי"ז זכו ג"כ 'את הקולות' מסטרא דוא"ו כמבואר בתיקון"ז (הקדמה יד.), בחינת רוח, שזכו ג"כ לדרגת רוח. 'ואת הלפידים' שהוא אש בחינת חיה, 'ואת קול השופר' בחי' בינה (שער הכוונות דרושי ר"ה ד"ז), בחינת נשמה, שבכל זה זכו בני ישראל בקבלת התורה.

ועי"ז 'ואת ההר עשן' הר מרמו על היצה"ר, כמו שאמרו חז"ל (סוכה נב.) צדיקים נדמה להם כהר, וזהו 'ההר עשן' שכל הרשעה כלה כעשן תכלה, כי בקבלת התורה פסקה זוהמתן כמאמרם ז"ל (שבת קמו.), שהוא היצה"ר. ולזה 'ויעמדו מרחוק' מההר שהוא היצה"ר.

(נאמרו בס"ש תשס"ו לפ"ק)

וכל העם ראים את הקולות ואת הלפידים ואת קול השופר ואת ההר עשן וירא העם ויגעו ויעמדו מרחק. (כטו).

צריך להבין מהו ענין ראיית הקולות. ואפשר לומר בהקדים לפרש מאמר חז"ל במסכת שבת (דף קה.) שאמרו, ש'אנכי' נוטריקון א"נא נ'פשי כ'תיבת 'יהבית. והביאור בזה שהרי ידוע שנשמת האדם מתחלק לחמשה חלקים, שהם: נפש, רוח, נשמה, חיה, יחידה. והאדם כשנולד יש לו רק חלק הנפש, וע"י תורה ומצוות ומעש"ט שהאדם מקיים, זוכה לשאר חלקי רנח"י, כמובא בזוה"ק (ח"ב צד:) וז"ל: בר נש כד אתיליד יהבין ליה נפשא, זכה יתיר יהבין ליה רוחא, זכה יתיר יהבין ליה נשמתא וכו' ע"ש.

והנה בקבלת התורה נתחדש העולם מחדש כמו במעשה בראשית, דהרי בגמ' במסכת שבת (דף פח.) אומר, שהתנה הקדוש ברוך הוא עם מעשה בראשית, ואמר להם אם ישראל מקבלים התורה אתם מתקיימין, ואם לאו אני מחזיר אתכם לתוהו ובוהו. הרי שבקבלת התורה נתחדש ונתקיים בריאת שמים וארץ.

ולזה אמרו חז"ל 'אנא נפשי' דייקא חלק הנפש, כי בקבלת התורה נתחדש מחדש מעשה בראשית, לכן אומרים חז"ל בלשון 'נפשי', כי אז היו בני ישראל רק בבחינת נפש דייקא, וע"י 'כתיבת' שהוא תורה שבכתב, 'יהבית' תורה שבע"פ, יכולים לזכות לשאר חלקי הנשמה.

ויש לומר, בזה שאמרו בני ישראל 'נעשה ונשמע', נחשב להם כאילו כבר קיימו את כל התורה שבכתב ובעל פה בפועל, כמו שאמרו חז"ל

דברי תורה מרבתינו זי"ע

וַיִּשְׁמַע יְתֵרוֹ יִתְרוֹ כַּהֵן מִדֵּן מִן־חֵתַן מֹשֶׁה. (יח א).

הנה ברש"י ז"ל מפרש עה"פ כאן: מה שמעוה שמע ובא, קרי"ם ומלחמת עמלק ע"כ, ולכאורה הרי בגמ' (ובחים קטו). נאמר: 'ובא להתגיד', וגם חושבים שם: 'מן' ו'באר', ומפני מה חושב רש"י ז"ל רק קרי"ם ומלחמת עמלק. ולדעתי י"ל להגמ' אומר: 'להתגיד', ולכאורה מהיכן ידע יתרו שמקבלים אותו בגירות, הא קיי"ל (במות כד): אין מקבלים גרים לימות המשיח, ואפשר כי גאולת מצרים היא נצחית אשר לא יקבלו אותו או. רק התירוץ הוא: קרי"ם ומלחמ"ע, משני דברים הללו ידע שאין גאולת מצרים נצחית ואין או ימות המשיח ויהיה עוד גלותו.

וַיִּקַּח יְתֵרוֹ חֵתַן מֹשֶׁה עִלְיָהּ וַזְּבָחִים לְאֱלֹהִים וּגְו'. (יח יב).

פירש מורי דודי רבי צבי מויד'שבוש זל"ה, דפסקינן לקרא. 'ויקח יתרו עלה' קרבן. 'וזבחים לאלהים' היינו זבחי אלהים רוח נשברה (תהלים נא יט). ששב בתשובה על גיתו, וכן 'זבח לאלהים' (שם נ ד) הוא רוח נשברה, כבוש יצרך ויתחשב כ'תודה' (סנהדרין מג:).

(זוהר ח' מרבינו יצחק אייזיק מקאמרנא)

וַיְהִי מִמִּחְרַת וַיִּשְׁבַּע מֹשֶׁה לְשַׁפֵּט אֶת הָעָם וַיַּעֲמֹד הָעָם עַל מֹשֶׁה מִן הַבְּקָר עַד הָעֶרֶב. (יח יג).

פרש"י הקדוש, מוצאי יום הכפורים היה כך שנינו בספרי, ומהו 'ממחרת' למחרת רדתו מן ההר. לכאורה קשה, למה תיכף ומיד אחר יום הקדוש והנורא הלך לשפוט את העם, הלא יותר טוב היה לו ללמוד התורה"ק ולעשות מצוות. ואפשר לומר בדרך רמז, שזה ידוע מחכמ"ל (יומא פה:): שעבירות שבין אדם למקום יום הכיפורים מכפר, אבל עבירות של אדם לחבירו אין יום הכיפורים מכפר, אלא עד שירצה את חברו, שאם גול ממנו או גנב ממנו, כסף או שווה כסף וכדומה, צריך להחזיר לו הכל בחזרה, או אם בייש את חברו, או דיבר עליו דברים לא טובים, צריך לרצות את חברו.

וזה אמר הפסוק 'יהי ממחרת' בדוקא מוצאי יום הכיפורים, כי חשש משה שיחשבו העם, שכשם שעבירות שבין אדם למקום עיצומו של יום מכפר, כמו כן גם בעבירות שבין אדם לחברו ג"כ מרצה היום הקדוש והנורא, ולכן תיכף ומיד 'וישב משה לשפוט את העם' בין אדם לחברו, להורות שהיום הקדוש אין מכפר בין אדם לחבירו רק עד שירצה את חברו.

(מעשה שלום' מרבינו שלום מקאמרנא)

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה לְחֵתְנוּ בִּי יְבֵא אֵלַי הָעָם לְרִדְשׁ אֲלֵהֶם. (יח טו).

'בא' חסר וא"ו, כי כשבאין לקבל מן הרב, צריכין להיות בהכנעה, בבחינות מקבל בלא וא"ו, שהוא בחינת משפיע, כאלו אין בו דעת כלל.

(היכל הברכה' מרבינו יצחק אייזיק מקאמרנא)

וְאַתָּה תִּתְחַזֵּה מִכָּל הָעָם אֲנִשֵּׁי חֵיל יִרְאַי אֲלֵהֶם וּגְו'. (יח כא).

למה כתיב כאן לשון עם, ולקמן אצל משה רבינו כתוב 'ויבחר משה אני חיל' וגו' כתיב 'מכל ישראל'. אלא כאן אמר יתרו שהיה גר, וכתב האר"י זל"ה (עין חיים שער לה פ"ו) שבחינת 'עם' הם ערב רב. וכתב רש"י זל"ה על הפסוק: 'יחד יתרו' נעשה בשרו חידוין חידוין, מוצד על איבוד מצרים. היינו דאמרי אינשי גיורא עד עשרה דרי לא תבוי ארמאה באפיה.

לזה בדבריו של יתרו כתיב 'כל העם', כי לא היה רוצה להבדיל בין ערב רב ובין ישראל, כי אם היה אומר מכל ישראל, היה משמע ישראל לבד ולא ערב רב, לזה אמר מכל העם לכלול הכל, העם וישראל ביחד, בהשוואה אחת. אבל משה רבינו היה מוכיר ישראל לבד: 'ויבחר משה אנשי חיל מכל ישראל' הפך כוונת יתרו, שרצה לכלול יחד העם וישראל, כי משה היה יודע שבעם שהם הערב רב, לא נמצא אנשי חיל, והבן.

(בן בית' מרבינו אליעזר צבי מקאמרנא)

אִם אֶת הַדָּבָר הַזֶּה תַּעֲשֶׂה וְצִוָּה אֱלֹהִים וַיְכַלֵּת עֲמֹד וְגַם כָּל הָעָם הַזֶּה עַל מִקְמֹו יְבֵא בְּשָׁלוֹם. (יח כג).

'עמוד' חסר וא"ו, פירש"י ז"ל המלך בנבורה, אם יצוה אותך לעשות כן תוכל עמוד, ואם יעכב על ידך לא תוכל לעמוד. מה בעי אור עינינו בזה בדבר פשומ, שודאי אם יעכב לא יעשה משה דבר קמן או גדול בלתי רשות השם יתברך.

אלא הענין, דצדיק כמשה הוא דומה למלאך ה' צבאות, עמוד על מדרגה קדושה לבלי לירד למטה, אלא בא מבוא הולך ואור, כידוע ממין הריב"ש [דגל מחנה אפרים יתרו ד"ה אם את הדבר. ועיין נוצר חסד אבות פ"א מ"א ופ"ה מ"ב] אם הרב דומה למלאך (מועד קמן זו). עומד ואינו נופל. אבל לפעמים רצון הבורא שהצדיק ירד למטה לצורך תיקון העם, אזי נופלין ממנו המוחין, שיחקשר עצמו עם עדת ישראל.

וזהו כוונת רש"י ז"ל, שכוונת יתרו היה שמשה לא יצטרך לירד ממדרגתו, אבל 'המלך' בכל פעם 'בנבורה', אם יצוה אותך לעשות התיקון כן בבחינות עומד, לא יצטרך לירד, ואם באיזה פעם יעכב על ידך, לא תוכל לעמוד אלא תיצטרך בפעם הזה לירד, אבל עכ"פ לא בכל פעם אלא תרד ברשות הקב"ה, ולא בכל פעם. ומחמת שהעמודה של הצדיק יהיה מי שיהיה איננו בקביעות, לכן 'עמוד' חסר וא"ו.

(היכל הברכה' מרבינו יצחק אייזיק מקאמרנא)

וַיַּעֲנֵנו כָּל הָעָם וַיִּחְדּוּ וַיֹּאמְרוּ כָּל אֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה נַעֲשֶׂה וּגְו'. (יט ח).

כלומר, כל דברים קשים צריך להמתק הכול שיהיה בבחינת אמירה לשון רכה, וזהו 'ויאמרו' כלומר המתקן 'כל אשר דיבר' היינו מידת הדין הקשה, והיינו הכול בכוח קבלתנו התורה נמתקים הכל. והיינו (אבות ה א) 'בעשרה מאמרות' היינו לפי המתקנינו שנעשה הכול בחינת 'מאמרות' אמרות מהורות, 'נברא' כלומר נתקיים 'העולם' בכוח בריאתו.

(זכרון דברים' מרבינו אלכסנדר סענדר מקאמרנא)

וַיְהִי קוֹל הַשֹּׁפָר הוֹלֵךְ וְחֶזֶק מְאֹד וּגְו'. (יט ט).

העידו תלמידי רבינו מן הקדוש ישראל בן אליעזר זצלה"ה, שזיכרו אותם כל כך, עד ששמעו מעמד הר סיני בקולות וברקים וקול שופר חזק מאד, ושמעו 'אנכי ה' אלהיך' כל הדברות מפי הקב"ה.

(היכל הברכה' מרבינו יצחק אייזיק מקאמרנא)

אֲנִכִּי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבְּיַת עֲבָדִים. (כ ג).

ומה שאמר 'אלהיך' בלשון יחיד, לכל אחד ואחד מישראל בפרטיות הוא, שאין הקב"ה מייחד שמו על בריה לימר אלהיך, עד שאין בו רע כלל כמו ביצחק (בראשית כ ג), וביעקב קראו 'אל' בשמו (מגילה יח.). וכאן שנפסק הוזהמא והרע לגמרי מן כל אחד ואחד מישראל (שבת קמו.), אמר לכל אחד 'אנכי ה' אלהיך' בפרטיות אני אלהיך, כי בכללות מייחד שמו תמיד על ישראל 'אני ה' אלהיכם', אבל בפרטות לכל אחד ואחד לא היה זה אלא במתן תורה, וכן במקום שמדבר על לעתיד לבוא בביאת משיח.

(היכל הברכה' מרבינו יצחק אייזיק מקאמרנא)

כִּפְדָּה אֶת אֲבִיךָ וְאַתָּה אֲמַדְוּ. (כ יב).

הנה סמוך מצוה זאת לשבת, והוא כי חובב לחדש דברי תורה בכל שבת, וחייב לכבד את אביו בכל זוני יקר למחדי להון בעובדין (זה"ק ח"ב צג). ובחדושי תורה, כי לית חדוה לנשמות אלא כד אתחדש בנייהו מלין דאורייתא (זה"ק ח"ג קעג), וכשהבן מחדש דברי תורה, משמח את אביו בחדוה דלית חדוה כהאי חדוה, ומעמרין את האב בעמרות בעולם הבא. והרצוה לכבד ולשמח את אביו, יזכר כיום השבת לחדש דברי תורה, ובהו מקיים מצות כיבוד אב ואם, לשמח אותם לעשות להם קורת רוח בעולם הבא, ודא איהו יקרא דאבוי ודאמיהו, וכבדהו בכסות נקיה, כנפי מצוה לחדש לו חלוקא דרבנן.

(זוהר ח' מרבינו יצחק אייזיק מקאמרנא)

שולחן הטהור

לקט הלכות מספר 'שולחן הטהור' וזר זהב'
לרבינו יצחק אייזיק מקאמרנא זי"ע

דיני נטילת ידים שחרית. סימן ד.

א. אם נעור כל הלילה, או שישן אחר חצות הלילה, וכן אם ישן ביום, אין צריך אלא נטילה מועטת לדברי תורה, ואין שם רוח רעה. כי שינה בתחילת הלילה גורם לרוח רעה.

ב. אם ישן אחר חצות לילה ועדיין לא נטל ידיו, כגון שהיה נעור עד חצות, נכון ליטול נטילה כשירה.

כן מוכח מדברי הזהר (ה"א דף רז.) דרוח רעה אינו אלא בלילה קודם חצות.

וכ"כ מן הרש"ש ז"ל בספר נהר שלום (דף כ ע"א), וז"ל: וזהו מאד שלא יעבור חצות והוא ישן, כי אם יעבור חצות והוא ישן אז הוא טעים טעמא דמותא ומתדבק ומתקשר ברזא דמותא ושליט עליה סטרא דרוח מסאבא, וכו', והוא כי בחי' השש שעות הראשונות של הלילה נקראים שתין נשמי כמבואר בדברי הרב ז"ל וכמ"ש בע"ה בכונת השינה, והישן באותם השש שעות הראשונות אותה השינה הן מעט הן הרבה נק' שתין נשמי חסר חד ולא טעים טעמא דמותא והוא חי כנז' בזוהר פ' ויגש דרז' ע"א, ואפי' ישן אחר חצות אחר שיאמר הברכות ותיקון חצות אין בכך כלום ולא שליט עליה עוד רוח מסאבא ולא טעים עוד טעמא דמותא אחר שנתעורר בחצות והמשיך המוחין לז"א ע"י הברכות, כי סכנת האחיזה והשליטה הנזכר של הקליפות הוא על מי שהיה ישן מקודם חצות ועבר עליו חצות ולא נתעורר אז שולטים עליו הקליפות כנז', אבל הישן אחר חצות אין להם שליטה עוד עליו, ודלא כס' מקדש מלך שכתב משם הרמ"ז ע"ה על מאמר הזוהר הנזכר יע"ש, כי גירסת הזוהר שלהם היה בלא הגהת דרך אמת, וז"ל הזוהר דכד אתפליג ליליא וקדושה עילאה אתער ובר נש נאים בערטיה ולא אתער כו' ע"ש, והאר"י ז"ל הגיה ובר נש דנאים בערטיה, במקום מלת נאים כתב דנאים, ר"ל שכבר היה ישן ולא אתער, וגם ממה שאמר ולא אתער משמע שכבר היה ישן ולא אתער, ושינת אחר חצות כבר כתבה הרב ז"ל בפ"י אם אינו יכול לעמוד כל חצות עד הבוקר שיכול לישן, אח"כ באופן שצריך זריזות וזהירות מאד לשמור נפשו שברגע חצות ימצא נייעור, עכ"ל. ועיין בספר דברי שלום לנכדו מהר"א שרעבי ז"ל (שאלה צז), שהרחיב וביאר שיטתו בזה, ע"ש.

וכ"כ רבינו בזוהר חי (ח"ב דף של ע"ב) וז"ל: דנאים בלילה, היינו חצי ליל הראשונה דייקא, ולזה מדקדק בערטיה בחצי ליל הראשונה שאז דרך לישן בקביעות במטה, אבל אחר חצות כשאדם רוצה לישן לנוח מעט אז ישן בדרך עראי כי רוצה לעסוק בתורה, וכל אזהרות שלא לילך ארבע אמות כי שורה על ידיו אל נכר זהו בשינה קבועה קודם חצות לילה, וחצי שעה הוה שינה קבועה אבל מתנמנם לית לן ביה ולכן נקט ערטיה.

ג. אבל אעפ"כ אף אם נעור כל הלילה מברך קודם התפלה, אחר שעשה צרכיו, על נטילת ידים:

בשר"ע סעיף י"ג מסתפק בזה, והרמ"א כתב שיטול בלא ברכה, אמנם הב"ח והגר"א סוברים שצריך לברך. ובעשה צרכיו כתב המש"ב סק"ל, דלכר"ע צריך ליטול ידיו ולברך, ע"ש.

ד. החולץ מנעליו והנועל ולא נגע בהם אין צריך נטילה כלל כלל. [כ"כ המג"א סק"ט, ועיין בפמ"ג שם]. והנוגע בפרעוש אין צריך נטילה, וההורגו צריך נטילה או מידי דמנאי:

כ"כ בשע"ת סק"ב, וז"ל: וראיתי מי שכתב נראה שהנוגע בפרעוש א"צ נטילת ידים לפי שאינה באה מזוהמת אדם ועיין סימן ש"ו, ונראה דמ"מ יש לו לנקות במידי דמנאי כדלקמן סעיף כ"ב עיין שם.

ה. אסור לומר שום דבר שבקדושה קודם שהעביר רוח רעה מידי, ומודה אני מותר לאומרו:

בשר"ע סעיף כג כתב: דברכות שחרית יכול לברך קודם נטילה, וכתב ע"ז הברכ"י סק"ח וז"ל: בספר הזהר אסר בפירוש כמ"ש הרב מהר"ם די לונזאנו בדרך חיים (דף קב) והביאו הרב כנסת הגדולה, וכזה ראיתי למר זקנינו ז"ל בספר אור החמה כ"י משם מהר"ו זצ"ל דבזהר מוכח דלא כמו שפסק בשר"ע. מובא בשע"ת סק"ט, וע"ע בשוה"ט סימן מז ס"ח.

ולענין מודה אני שמתר לאומרו, כ"כ בסדר היום, מובא במג"א סק"ח וז"ל: ומ"מ בקומו יאמר מודה אני וכו' שאין בזה לא שם ולא כינוי.

מעשה אבות

זכור את יום השבת לקדשו.

פעם אחת שבת רבינו רבי יצחק אייזיק מקאמרנא זי"ע. בעיר בערגסאז, ובאותה שבת לא היה נמצא בכל העיר דגים, אע"פ שהעיר בערגסאז היה רגיל להיות מצוי בו הרבה דגים, ורבינו הצטער מאד על זה. ושלה בעש"ק בבוקר שליח אל הגאון בעל ה'קול אריה' ז"ל שהתגורר שם, לשאלו: אם בנו רבי נפתלי, כבר בא על שבת קודש. שהיה דר אז בווישווא אחר נישואיו. והבעל 'קול אריה' תמה, כי לא כתב לו בנו כלום על שרוצה לבוא אצלו על שבת קודש, וזה היה בימות החורף שהימים קצרים, והשיב לרבינו שלא בא. לאחר שעה שלח עוד פעם רבינו אל ה'קול אריה' אם כבר בא, והשיב כנ"ל.

עד שלאחר הצהרים פתאום בא בנו ובידו דג גדול, וסיפר איך שבאם הדרך בא נכרי אליו שיקנה ממנו דג הזה, ולא רצה, בידעו שהיום קצר ויבוא סמוך לקבלת שבת, וכבר הכינו הכול לצורך השבת, והנכרי לא הרף ממנו ואמר שיתנו לו בחצי מקחו, ואעפ"י כן לא רצה, עד שביקשו הנכרי מאד שיקנהו ממנו עכ"פ באיזה פרוטות, ולגודל הפצרתו נתן לו הפרוטות ולקח את הדג, ומיד בבואו נעשה שמחה גדולה, והתפעל ה'קול אריה' מרוח הקודש הגלוייה וגם מכל השתלשלות הדבר, ולכן תיכף שלח חצי דג אל רבינו ושמה מאד.

בליל שבת קודש הלך ה'קול אריה' אל שולחנו הטהור של רבינו, ורבינו דיבר בשמחה מהדג שנודמן לו לכבוד שבת, ובתוך השיחים אמר: שאכילת דגים בשבת הוא דבר גדול, ומתקנין בזה כמה וכמה נשמות המגולגלים בהם. ואמר רבינו: אספר לכם מה שקרה אצלי, זה לא מכבר בא אלי נשמה, וביקשני היות שזכתה לבא בדג שקנו לצורכי על שבת קודש, שאראה לעשות לה טובה, והבטחתי לה, אך בליל שבת קודש כשהביאו הדג לפני, הרגשתי בריחו שכבר התחיל להסריח, ויראתי לאכול מפני 'ונשמרתם לנפשותיכם', מה עשיתי לקחתי חתיכת קוליט"ש ומבלתיו ביוה"ך, וציותי להוציא יתר הדג הוצה, וואם מיינט איהר, באותה לילה באה אלי הנשמה ונתנה לי תודה שתקנתיה.

(תולדות 'קול אריה')

רבינו דוד ב"ר שמואל מאסטרואה ולבוב (טורי זהב) כ"ז שבט תכ"ז

תולדותיו

רבינו הגדול המופלג בדורו נר ישראל ריש גלותא וריש מתיבתא רבי דוד ב"ר שמואל הלוי אב"ד דק"ק אוסטרא וק"ק לבוב, בעל ה"ט"ז, נכד הרב מו"ה יצחק בן בצלאל (כמ"ש בט"ז יו"ד סי' קי"ג ס"ק ב' וקל"ח ס"ק י"ג, אולי היה אבי אמו), ואחיו הצעיר של הרב מו"ה יצחק הלוי וגם תלמידו. היה תלמיד מובהק וחתן הרב מו"ה יואל סירקיש האב"ד בקראקא (והזכירו בב"ח לט"ז ססי קמ"ז ועין תשובת ב"ח ח"א סי' ע"ח), כי היה נשוי בתו מרת רבקה (תשובת ר"י הלוי סי' מ"ח), והיה דר שם בקראקא בילדותו, ואחרי מותה לקח אלמנת גיסו הרב מו"ה שמואל צבי הירץ אחי אשתו הראשונה לו לאשה. רבינו היה אב"ד באוסטרא קודם גזירת ת"ח בפולין, והרביץ שם תורה הרבה והחזיק ישיבה גדולה כי באו אליו תלמידים מקצות הארץ לשמע חכמתו וחריפותו. וז"ל בהקדמתו לספרו טורי זהב על יורה דעה: והנה זה שלוש שנים קבלוני הקהל הקדוש דק"ק אוסטרא להרביץ תורה ביניהם וקבעו לי בית המדרש הגדול מקום ועד לקבוץ חכמים, ורב טוב וחנות לקבל הנ"ל הזולים זהב מכיסם לתת לי די ספוקי וסיפוק ישיבתי הגדולה והחשובה תהילה לאל אשר נתקבצו אלי תלמידים חשובים קרובים ורחוקים מקצו הארץ מימי לא ראיתי קיבוץ ישיבה וחשובה כמות, וערכי שלחני לפנייהם מה שזכיתי משלחן גבוה ושמעו אמרי כי נעמו, עכ"ל. ובעת הגזרה הנ"ל היה אב"ד באליק אשר במדינת ליטא, ובאו החיילים עד העיר ההיא ונפל עליהם פחד פתאום וחזרו, ומקובל שם שבא לגדול אחד בחלום ואמר לו: וגנתי על העיר הזאת למען דודי עבדי. ואחרי הגזרה כאשר שקטה ארץ פולין היה אב"ד בלבוב וכל הגליל, והפליג בזקנה יותר משמונים שנה, ונסתלק לשמי רום ביום כ"ו שבט תכ"ז.

בין תלמידיו היה מהר"ש סג"ל המחבר ספר 'נחלת שבעה'. (שם הגדולים).

חיבוריו

א. ספר 'טורי זהב' על ד' חלקי הטור וש"ע, אשר כל בית ישראל נשען עליו, ובהקדמתו לספרו כתב מה היתה מטרת הספר, וז"ל: והנה אחרי רואי בהקדמת רבינו בעל בית יוסף שחש בדבר שהתורה נעשית לכמה תורות, מחמת חילוקי הדעות שנתהוו בפוסקים, און וחקר בית נכון לברר הדברים. ובדורנו זה חזר החשש למקומו כי קמו אחרי גדולי ישראל, האחד המיוחד בעמינו הגאון הגדול מהר"ש לוריא (המהרש"ל), ואחריו בזמנינו הגאונים מוהר"ר פלק ז"ל (הסמ"ע), ומורי חותני הגאון מוהר"ר יואל ז"ל (הב"ח) חברו חבורים כמפורסם מעלת כל אחד לפי כבודו, ועיני כל ישראל עליהם על אחד לפי

על יאבן העזר המובא יבבית שמואל' כ"פ נדפס בזאלקווא בשנת תקי"ד עם קונטרס בשמות הגטין, ונדפס ג"כ בש"ע אה"ע דפוס ווין תקס"ט הלבדשטאדט תרכ"א.

על יחושן המשפטי הובא לדפוס עד סי' רמ"ו ע"י הרב מו"ה צבי אשכנזי, אשר רמז על כינויו הירש בראש הספר בראשי חרוזות, ובסוף הספר חתום בשם תפארתו, והוסיף בו מדברי קדשו הרבה הגהות וחידושים וגם קצת חידושים להגדולים בעל 'קיקיון דיונה' ובעל 'ברכת הזבח' מספרו תפארת שמואל בהמבורג בשנת תנ"ב, ונדפס למטה אצל החוה"מ עם סמ"ע וש"ך הנדפס בהומבורג בשנת תק"ב ובשנת תקכ"ו נדפס הספר על החוה"מ כולו בברלין.

ב. ספר 'דברי דוד' ביאורים על פירוש רש"י על התורה, הובא לדפוס ע"י מו"ה משה חתן הרב מו"ה ישעיה הלוי בן הרב בדיהרנפורט בשנת תמ"ט, ומזכיר בהקדמתו כי עוד הניח הרב בכ"י.

ג. ספר 'תשובות דוד' כולל תשובות כסדר הדי' טורים ולשונות התלמוד, והספר הזה בא בכ"י בידי הרב מו"ה יואל נכדו כמ"ש בהקדמתו לספרו חי' הלכות, וכבר היה נרקב קצת ולא נדפס, ונדפסו איזו תשובות להרב בתשובת אחיו מהר"י הלוי ובתשובת הגאונים בתראי ובתשובת ב"ח החדשות. (אור החיים).

נפלאותיו

העיד החכם מו"ה ליעזר ריעסער ששמע מפי חמיו הרב מו"ה רפאל הכהן אב"ד דג"ק אה"ו, שהפליג מרבינו מגודל חסידותו ושלמד תורה מתוך עוני עד שבערב שבת אחד לא היה לו מזון סעודה אחת ונעשה לו נס. ופעם אחת באה אליו אשה נעצבת ובקשה במר נפשה להמציא תרופה לבתה יחידה המסוכנת למות, והשיב לה: אינני רופא ולא בעל שם, אך הנה תירצתי היום קושיית תוספות אחד הנני נותן לך התירוץ במתנה להגן בעדה וחייתה מאותה שעה. (אור החיים).

בימיו של רבינו ה"ט"ז נכנס רוח אחד באיש רח"ל, וקרובי אותו האיש הוליכו אותו לכל הרבנים הגדולים והצדיקים שבדור להתפלל בעדו ולתת לו קמיעות וכו', והיה אותו רוח צועק לאיזה גדול וצדיק שתצו להוליכני הוליכוני בלעדי להרב ר' דוד, וכשמעו קרוביו כן הוליכו אותו לכל רב ששמו דוד דייקא עד שבאו לרבינו ה"ט"ז זצ"ל ששמו היה דוד, ובקשוהו להתפלל בעד החולה ולתת לו קמיעות וכו', והשיב להם ה"ט"ז אינני בקי בקמיעות ובשאר פעולות ואין כוחי אלא בפה ללמוד גמרא, ולמד איזה שורות גמרא ויצא תיכף הרוח הרע והחולה שב לאיתנו.

השגתו זה בונה וזה סותר זה חולם וזה פותר, אמנם כן הדרך הנכון לפנינו אשר תהיה כל מגמת פנינו להצדיק דברייהם עכ"ל. ובהקדמת המחוקקים כתבו, וז"ל: וירד בעמקי מצולה בים התלמוד ובפוסקים ראשונים ואחרונים לא הניח דבר קטן או גדול, את כל דבר הקשה שבהם הביא לפניו ולפני התלמידים על השלחן אשר לפני ה' ואכלו בשר שמינא אפתורא דדהבא ונשאו ונתנו עד אשר הסכימו ע"פ דרך אמת, לא פעם אחת שתיים רק שנים רבים לא ימוש מתוך האהל ולמד בישיבה התלמוד והפוסקים בחזור חלילה והדורי בתרא כמה פעמים עד אשר בירר וליבן את דבריו וסילת בשלשה עשר נפות וכמה מינים עכ"ל.

והרה"ק האוהב ישראל מאפטא אמר פעם אחת שכל דברי ה"ט"ז מיוסדים ג"כ על דרך הנסתר, עד שפעם אחת כאשר למד בדברי ה"ט"ז ולא הצליח לכונן דבריו על דרך הנסתר, נגלה אליו ה"ט"ז ואמר לו שחוץ מקטע זה שנתקשה הרה"ק מאפטא כיוון הכל על דרך הנסתר והדברים מפליאים.

ונדפסו: על 'אורח חיים' נדפס ראשון ע"י מו"ה שבתי באס בדיהרנפורט בשנת תנ"ב, וקראו 'מגן דוד'. וחיבר לו ספר 'מגן אברהם' ושניהם סביב לשולחן ערוך יחנו וקרא לו 'מגיני ארץ', ויען כי היה הכ"י אשר ממנו העתיק נרקב קצת ומטושטש וחסר בכמה מקומות כנראה בהקדמת המדפיס, הובא לדפוס ספר טורי זהב מזוקק שם בדיהרנפורט בשנת תפ"ה, כולל הגהות והשמטות מועתקים מט"ז לא"ח מכ"י אחרת, ובסופו גם קצת הגהות ל"ט"ז י"ד, ונדפס ספר מגיני ארץ אחר זה כמה פעמים.

על 'יורה דעה' הדפיס הרב בלובלין בשנת ת"ו, בסופו הדפיס דף אחד להשיג בו על ספר שפתי כהן הנדפס ג"כ בשנה ההיא, אם כי אינו מזכיר שמו בפירוש רק אומר נדפס ספר, ועי"ז נתעורר הר"ב ש"ך לעשות נקודת הכסף ולבדוק אחריו ולהשיג עליו, [ולא שהיה ח"ו מחלוקת בין שני גדולים אלו, רק כל כוונתם היה לשם שמים ללבן ולברר את האמת, ואדרבה את והב בסופה כאשר העיד הר"ב ש"ך עצמו בהקדמת ספר נקודת הכסף, כי הוא נעשה אח"ז אכסניא להר"ב ט"ז שלשה ימים ושמוחו זה בזה שמחה גדולה, והרב מו"ה יואל אב"ד בשערבשין נכד הרב ט"ז חיבר ספר 'מגיני זהב' ליישב השגות הנקודת הכסף מעל דברי זקנו, ונדפסו קצת ממנו עד סי' צ' בפרג בשנת ת"פ, ובראשו הסכמת רבני ד' ארצות משנת תמ"ג עם אזהרה לסלתי הוציא דברי הר"ב ט"ז מחזקתן בעבור השגות הר"ב נקודת הכסף אף במקומות אשר לא נתיישבו בספר מגיני זהב באשר היה זקן ויושב בישיבה ומוחזק למופלג וגדול הדור].